

90. urteurrenaren amaiera

URRUTIA BADIOLA, Andres

Euskaltzainburua

Presidente de Euskaltzaindia/Real Academia de la Lengua

Vasca/Académie de la langue basque

Araba, Bizkaia, Gipuzkoa eta Nafarroako agintariak,
Ahaldun Nagusiak,
Kultura Ahaldunak,
Arabako Batzar Nagusietako Burua,
Eusko Jaurlaritzaren Kultura sailburua eta sailburuordea,
Espainiako Gobernuaren Hezkuntza Ministerioaren ordezkaria,
Madrileko Gobernuaren ordezkariak,
Office Publique de la Langue Basque izenekoaren ordezkariak,
Donostiako Udalaren ordezkaria,
euskaltzainkideak,
gainerako akademien ordezkariak,
Euskaltzaindiaren langileak,
bestelako erakunde eta elkarten ordezkariak, alderdi politiko, elkarte, kultura, komunikabide eta bestelako entitate kulturalen ordezkariak,
jaun-andreak,
egun on.

Iritsi da garaia, Euskaltzaindiaren laurogeita hamargarren urteurreneko ospakizunei bukaera emateko. Garaia, da, orobat, zuei guztioi eskerrak emateko, gaur eta hemen, gure artean zaudetelako.

Gaurko ekitaldiaren aurretik ere, bestelakoak izan ditugu, eta zuetatik asko horien lekuko izan zarete.

Iruñean, iaz, XVI. Biltzarra egin genuen urrian, eta horrekin hasiera eman genien laurogeita hamargarren urteurreneko ospakizunei. Gero etorri ziren, etorri ere, Gasteizkoa, aurten, apirilean, Hazparnekoa, ekainean, eta Bilbokoa, uztailen. Horiekin guztiekin Euskaltzaindiak begi-bistan jarri nahi izan du eskakizun akademikoa bateratu behar dela herrialde euskaldunetan eta horien gizarteetan izan beharreko presentziarekin.

Esan bezala, Iruñean egin genuen XVI. Biltzarra; horretan, Pirinioetako hizkuntzak izan ziren aztergai. Gasteizen, berriz, bertako toponimiari buruzko egitasmoaren lehen bi liburukiak aurkeztu genituen. Hazparnen, euskarak Iparraldean bizi duen errealitateari buruz jardun zuen akademiak.

Amaitzeko, uztailen, Euskaltzaindiak Bilbon duen egoitza nagusian, batu egin ginen Real Academia Española, Real Academia Galega eta Secció Filològica del Institut d'Estudis Catalans izeneko erakundeen goi ordezkariak, eta atsegina handiz gogoratzen dudana ekitaldi akademikoa egin genuen orduan. Bilera hartan, erakundeen arteko lankidetzarako oinarriak finkatu genituen; guztion asmoa da lankidetzaren horren fruituak oparoak izatea, eta horretara bideratuko ditugu gure ahaleginak. Horren aurretik ere, martxoan, Urkiolan, XVI. Barne Jardunaldiak egin genituen. Horien ondorioz, gure Barne Erregelak eraldatu ditugu modu esanguratsuan; horrekin batera ere, gure lan lexikografikoa nabariro sustatu dugu eta euskarazko corpus linguistikoa sortzeari bultzada eman diogu; eta, halaber, webguneko edukia baliatuta, ahaleginak egin ditugu akademiak gizartearekin duen komunikazioa hobetzeko.

Zergatik gaur, hemen, Donostian? Bada, hementxe bertan, jauregi honetan, egin zuelako Euskaltzaindiak bere lehen lan-bilera, gure artean irudi ahantzezin hori dagoela. Bilera horretan ordezkatuta egon ziren herrialde euskaldun guztietako eta euskalki guztietako ordezkariak. Gipuzkoako Aldundiak egin zion harrera, beraz, Euskaltzaindiaren lehenengo biltzar horri, eta Aldundi horrek eragin zuen, Araba, Bizkaia, eta Nafarroako aldundiekin batera, Euskaltzaindiaren sorrera. Hona hemen, beraz, lau aldundi horientzako aitortza, gogo onez egiten duguna.

* * *

Por eso están aquí hoy los representantes institucionales de todos los territorios de lengua vasca, con un protagonismo histórico equivalente e idéntico al que tuvieron en 1918-1919, cuando impulsaron la creación de Euskaltzaindia y por eso este reconocimiento que, en primer lugar, se dirige a ellos.

Hoy les acompañan en la mesa, afortunadamente, los representantes del Gobierno Vasco, del Gobierno español y del *Office Public de la Langue Basque*, simbolizando así el reconocimiento de los poderes públicos de los territorios de la lengua vasca a la labor de Euskaltzaindia.

Su presencia enaltece y subraya nuestra labor, pero no puede ser, en ningún caso, un factor de autocomplacencia y de autosatisfacción que pueda enervar nuestras iniciativas de futuro.

A esta mesa y a todos los presentes me dirijo hoy para recordarles, desde Euskaltzaindia y sus noventa años de experiencia, que la lengua vasca necesita de todos nuestros esfuerzos para continuar siendo un elemento significativo de nuestra personalidad.

Horretarako, esan gabe doa, guk guztiok konpromisoa hartu behar dugure gain: Euskaltzaindiak gizartearenganako konpromisoa bereganatu be-

har du; eta, herri-aginteez eta gizarteak berak, euskararenganako konpromisoa hartu behar dute euren gain, horren zerbitzuean baitihardu Euskaltzaindiak.

Neuri dagokit gaur hemen Euskaltzaindiak gizartearenganako duen konpromisoaz hitz egitea. Konpromiso horren ardatz nagusiak, izatez, hurrengoak dira:

a) Lehenengo eta behin, kudeaketaren inguruko konpromisoa. Horrek bere barruan hartzen ditu:

a.1. Euskaltzaindiaren giza baliabideak eta baliabide materialak egoki antolatzea, lan-sistemak kontuan har dezan Euskaltzaindiaren sorkuntza-eta ekoizpen-prozesu guztia, bai linguistikoa, bai akademikoa, horretarako jardule guztiak elkarrekin harremanetan jarri behar direla.

a.2. Diziplina desberdinetako euskaltzainak euren artean lankidetzan aritzea.

a.3. Aurrekontuetan eta finantzetan, egonkortasuna bilatzea, batez ere, krisi ekonomikoa bizi dugun aldi honetan, guztiok jakin behar baitugu zein diren akademiaren lehentasun estrategikoak.

a.4. Euskara gizartean nabarmentzeko apustu egitea, euskararen alde lan egiten dutenei euren lana aitortuz.

b) Bigarrenik, ikerketaren inguruko konpromisoa. Horrek bere barruan hartzen ditu:

b.1. Teknologia berriak nabarri garatzea, neurri handiko corpus linguistikoen bitartez, euskarak modernizazioaren ibilbidea gal ez dezan. Euskaltzaindiak zeregin horren oinarriak ezarri ditu aurtun, martxoan, barne jardunaldiak egin dituenean. Horrela, aurrera egin ahal izango da hainbat corpusetan, hala nola, corpus onomastikoan, lexikografikoan, herri literaturaren corpusean, hiztegi etimologikoan eta euskararen gizarte-historian ere bai.

b.2. Euskaltzaindiak gizartean erantzukizun handiagoa bereganatzea, euskararen arau linguistikoak emateko orduan. Zeregin hori burutzean, Euskaltzaindiak aintzakotzat hartu behar ditu gizarte-eragileen beharri-

nak, eta, gainera, arau horiek ahalbidetu behar dute euskara hizkuntza malgu izatea, egungo bizimodu modernoaren eskakizunak gauzatzeko.

b.3. Euskaltzaindiaren arau linguistikoak bereziki, eta kultura-ekoizpena oro har, egoki helaraztea gizarte-eragileei, bai eta kultura-, hezkuntza- eta lanbide-jarduleei ere. Horretarako, Euskaltzaindiaren arau- eta kultura-ekoizpena artez atondu eta horren gaineko jarraipen estua egin behar da, horrek gizartean duen eragina behar bezala aurreikusita eta neurtuta.

Ekitaldi honetan aukera ezin hobeia dut zuei Euskaltzaindiaren webgunean denon esku jarri dugun lan historiko eta garrantzitsua aurkezteko, hain justu ere, Koldo Mitxelena zenaren *Orotariko Euskal Hiztegia*. Gaur bertan, errealitate bihurtu da egitasmo hori, eta horretan partaide izan direnak aipatu nahiko nituzke, alegia, Mitxelenaren senitartekoak, hiztegia lantzen aritu den taldea, eta, berebat, Euskaltzaindiaren zuzendaritza. Guztiei esker, egia bilakatu da Euskaltzaindiak 2005. urtean iragarri zuena, *Orotariko Euskal Hiztegia* izenekoaren liburukiak paperean argitaratzeari bukaera eman zitzaionean. Zer esanik ez, Euskaltzaindiak egun ere lanean dihardu, lan oparo hori gaurkotzeko ahaleginetan.

Ez da batere erraza arau linguistikoak gizarteratzea, ezta hurrik eman ere; denbora eta neke handia behar da horretarako. Nolanahi den ere, Euskaltzaindia eta gure gizartea aspalditik ari dira zeregin horretan, eta zilegi bekit esatea, desadostasun guztien gainetik, arrakastatsua izan dela gaur arte ibiliko bidea.

c) Eta, hirugarrenik, harremanetarako konpromisoa:

c.1. Erakunde jakin batzuek herrialde euskaldunak gobernatzeko ardura dutenez gero, eta, gobernu-eginkizun horretan, euskararen inguruko politika ezartzen dutenez gero, erakunde horiekin harreman bateratuak izan nahi ditugu. Harremanon uztarria elkarrenganako errespetua izan behar da, guztiok baitakigu euskara gizartearen nortasun eta bakerako osagaietatik bat dela; ez, ordea, eztabaidarako eta gatazkak eragiteko erreminta. Euskaltzaindiak betidanik lan egin du, lanean dihardu eta lan egingo du, Euskal Herrian diren pentsaera desberdinekin batera, erakunde guztiekin lankidetzan leialean arituz.

c.2. Bestalde, harreman sakon eta estuak izan nahi ditugu kulturaren Euskal Herri honetan euskaraz eta euskararen alde lan egiten dutenekin. Horiek guztiek jakin behar dute Euskaltzaindia eurekin izango dela, laguntza emanez eta haien lana balioetsiz.

c.3. Adiskideen arteko harremanak izan nahi ditugu, halaber, Espainiako hizkuntzen akademiekin eta horietako ordezkariekin. Gaur gure artean daude eta hori biziki eskertu nahi diegu. Hitz handien gaintik, lan isilean arituko gara, guztiok batera egitasmo zehatzak burutu arte.

c.4. Munduari begira eta, zehatzago, Europari begira, harremanetan jarriko gara, bestelako hizkuntza gutxituenganako ardurak dutenekin, haiek ere erantzukizun akademikoa baitute euren hizkuntzak aurrera ateratzeko, Euskaltzaindiak euskararekin duen bezala. Horretarako, nahitaezkoa da ingelesa eta frantsesa sustatzea, Euskaltzaindiaren kultura-ekoizpena zabalatzeko lanabes gisa. Horixe egin behar da, bereziki, frantsesaren kasuan, hori gure akademiaren hizkuntzetatik bat delako, eta Euskaltzaindiak harreman sendoak dituelako *Office Public de la Langue Basque* deiturikoarekin.

Hoy renovamos ese compromiso, reafirmado en las jornadas de reflexión interna de Euskaltzaindia de marzo de este año: un compromiso de mejora en la gestión de los recursos humanos y materiales, especialmente en un momento de crisis económica como éste; un compromiso de investigación orientado a las materias que le son propias, junto con una socialización adecuada de la norma lingüística y, en general, del euskera y la cultura vasca; y, por último, un compromiso de relación con las demás academias en particular, y con los operadores lingüísticos y culturales del euskera en general.

Laurogeita hamar urte geroago, gure konpromisoak iraganari so egiten dio, eta, aldi berean, etorkizunari begira jartzen da. Hori egitean, nahitaezko gertatzen da guztiei urte honetako ospakizunak zirela eta, Ana Toledo euskaltzainak proposatutako mezu hau helaraztea: **ESKERRIK ASKO, MILA ESKER, ESKER ANITZ.**

Eskerrik asko, mila esker, esker anitz guztioi, eskerrik asko gizarteari eta euskararen munduari, zer dela eta Euskaltzaindiari begirunea eta aitortza

emateagatik, haren arauak eta gomendioak betetzeagatik, eta, azken finean, euskarak gaurkotasunaren eta kulturaren eramaile izateko behar duen araubide hori egoki onartzearen.

Eskerrik asko, mila esker, esker anitz Euskaltzaindian ari zareten guztioi. Eskerrik asko euskaltzain izan zirenei –ezin ahaztu hemen Henrike Knörr Zuzendaritzakidea– eta egun direnei, oso, ohorezko nahiz urgazle, batzordekideei eta egitasmoetako teknikari nahiz langileei.

Eskerrik asko, mila esker, esker anitz Euskaltzaindiaren langileei, guztioi ere berebiziko ahaleginak eskatu izan baitizkizuet azken egunotan, gaurkoa garaiz eta behar den moduan egin ahal izateko.

Eskerrik asko, mila esker, esker anitz zuei, ekitaldi honetan eta, oro har, Euskaltzaindiak laurogeita hamargarren urteurrenean egin dituen guztietan laguntza paregabea eman duzuelako.

Es el momento de que Euskaltzaindia dé las gracias a esta sociedad: gracias por vuestra acogida, por vuestro respeto, por vuestra crítica y por vuestra participación. Ellas son la mejor garantía de que el noventa aniversario de Euskaltzaindia es, en definitiva, un aniversario de futuro para el euskera y la cultura en lengua vasca.

Bukatu behar dut. Eta, bukatzeko, Joshua Fishman soziolinguistaren hitzak ekarri nahi ditut hona, berba horiek laburbiltzen baitute gaur dudan sentimendua, eta, berebat, Euskaltzaindiaren Zuzendaritzak bere egin nahi duen zeregina: *Do not leave your language alone! Ez utz zure hizkuntza bakarrik, bakardadean. No dejes tu lengua sola, indefensa, abandonada. N'oubliez pas votre langue.* Euskaltzaindiak ez du halakorik egingo. Orain laurogeita hamar urte agindua hartu zuen aldundietatik, eta gaur aldundietako ordezkari nagusiek eta gainerako agintariek agindu hori berretsi dute, hemen gure artean ditugula. Hala ulertzen du Euskaltzaindiak zuen gaurko parte-hartzea. Euskararen mesederako eta euskarazko agindua da zuena eta gizartearena ere; guretzako agindua, gurekin batera egitekoa; azken buruan, agindu horrek berarekin dakar konpromisoa, euskara hizkuntza bizia izan dadin eta guztiok hark gizartean duen balioa aitortu dezagun.

Esan dut.

Mila esker.